

*Макода Володимир Євгенович,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СПОРТИВНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЙОГО РОЗВИТКУ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.

Сьогодні в Україні відбуваються різні зміни в законодавстві, зокрема і у сфері регулювання питань, які пов'язані з цивільно-правовими відносинами, які виникають між суб'єктами права, як приватного так і публічного в сфері спорту.

Не можна не погодитися з думкою М.Ткалича, що в Україні, як і в країнах Європи, основне фінансування, яке направлено на розвиток та забезпечення галузі спорту, в тому числі і проведення різних спортивних заходів йде від приватних осіб. Але на нашу думку, держава повинна дбати про розвиток спорту в Україні та належно фінансувати всі реформи, в тому числі і у сфері розвитку спортивного права та законодавства, яке повинно регулювати всі правовідношення, які виникають під час, як підготовки спортсменів та молоді до спортивних змагань, так і їх участі під час їх проведення, в тому числі, які проходять за межами України.

На нашу думку, саме держава повинна піклуватися про розвиток спорту в Україні, а в разі неналежного фінансування всіх заходів, які направлені на його розвиток, або не виконання поставлених завдань, для чого є правоохоронні органи, які повинні контролювати, як цільове використання грошових коштів, направлених на розвиток спорту, так і дотримання прав та інтересів спортсменів під час їх підготовки та участі у спортивних змаганнях.

Для реалізації цих питань, на нашу думку слід взяти найкращі досягнення країн Європи, зокрема Польщі, у якій після проведення реформ пов'язаних з децентралізацією, всі кошти, які «заробляються» у районі, місті (населеному пункті, воєводстві) направляються в першу чергу на розвиток інфраструктури району (міста) та соціального забезпечення громадян, які проживають у цій місцевості. В основному всі «реформи» в таких районах, направлені на те, щоб, в першу чергу молодь не виїжджала з цієї місцевості в інші «кращі» місця, зокрема на роботу або навчання.

Згідно з пунктом 2 Європейської спортивної хартії від 24.09.1992 (зі змінами від 16.05.2001 р.), під спортом розуміються будь-які форми фізичної активності, які через організовану або неорганізовану участь мають на меті вираження або поліпшення фізичного і психологічного стану, формування

соціальних відносин або досягнення результатів в змаганнях всіх рівнів. Розвиток державної політики України в галузі спорту сьогодні може оцінюватися, з однієї сторони, як безперечне досягнення, а з іншої, у зв'язку з не суттєвим фінансуванням спорту з боку держави, його розвиток перебуває у важкому стані і наш погляд підтримується тільки завдяки «приватного» капіталу та спортивної волі самих спортсменів. У зв'язку з цим, Україна сьогодні має високі досягнення в різних спортивних змаганнях, в тому числі серед параолімпійців. Головна ціль будь-якого демократичного суспільства – це рівність усіх верств і груп населення, незалежно від їх статусу, походження та фізичного стану. Та, на жаль, не завжди представники різних груп населення почувають себе рівними серед інших.

Зокрема, люди з обмеженими можливостями, які щодня стикаються з відсутністю спеціальної інфраструктури, спеціалізованих робочих місць чи просто звичайного людського ставлення.

Саме тому в Україні, як і в усьому світі, порушується тема інклюзивного суспільства, де громадяни з інвалідністю включені в активне життя громади і живуть на рівних правах з представниками інших груп населення. Одним із шляхів толерантності, рівності та взаємоповаги до інвалідів є спорт. Адже саме завдяки спортивним іграм люди з обмеженими можливостями можуть почуватись на рівних з іншими людьми [1].

Після розпаду Радянського Союзу та створення незалежної України був прийнятий цілий ряд документів, що визначають державну політику в цій галузі, в тому числі: Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 р., Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2007-2011 роки» від 15.10. 2006 р. № 1594, Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р., Про затвердження Положення про Експертну раду з питань підготовки та участі спортсменів України в Олімпійських іграх : наказ Державної служби молоді та спорту України № 1810 від 12.12.2011 р., Про затвердження Положення про Єдину спортивну класифікацію України : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. Реєстр. № 106/22638 від 11.01.2013 р., № 1413 від 13.12.2012 р., Про затвердження Положення про рейтинг з неолімпійських видів спорту в Україні : наказ Міністерства молоді та спорту України. Реєстр. № 1991/24523 від 22.11.2013 р, № 876 від 07.11.2013 р., Про внесення змін до переліку центральних спортивних шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, видатки на утримання яких здійснюються з державного бюджету : постанова Кабінету Міністрів України № 579 від 30.10.2014 р.,

Постанова Кабінета Міністрів України №220 від 02.07.2014 р. «Про затвердження положення про Міністерство молоді та спорту України», Про заохочення спортсменів і тренерів з олімпійських та неолімпійських видів спорту : постанова Кабінету Міністрів України № 91 від 04.02.2016 р., Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року : Постанова Кабінета Міністрів України № 115 від 01.03.2017 р., Цивільний кодекс України та інші.

Слід зазначити, що формування спортивного руху людей з інвалідністю в Україні бере свій початок з 1989 року. Саме в цей час почали створюватись фізкультурно-спортивні та оздоровчі клуби людей з інвалідністю. У подальшому ці громадські об'єднання стали основою для створення національних федерацій спорту людей з інвалідністю з різними видами уражень: опорно-рухового апарату, порушеннями зору, слуху та інтелекту. На початку 1992 року, ці чотири федерації об'єдналися у Національний комітет спорту інвалідів України, що на сучасному етапі представляє Україну у міжнародному паралімпійському русі, виконуючи функції Національного паралімпійського комітету, а також сприяє участі українських спортсменів у Дефлімпійських іграх.

За останнє десятиріччя спорту в Україні довелося зіштовхнутися з багатьма різноплановими проблемами, серед яких: відсутність і недосконалість законодавчої бази, невідповідність системи управління спортом принципово новим умовам розвитку сфери, постійна реорганізація державного органу управління у сфері фізичної культури і спорту, відсутність чіткого розмежування функцій між різними державними і суспільними організаціями, економічна криза. На сучасному етапі функціонування спорту питання фінансового, матеріально-технічного забезпечення залишається недостатньо вирішеним і потребує всебічного вивчення [2].

Великий масив актів спортивних організацій становлять локальні акти. Під локальними правовими актами доцільно розуміти юридичні дії, які вчинені уповноваженими органами юридичних осіб відповідно до законодавства, регламентують відносини, що виникають і діють у межах цієї юридичної особи, закріплюють індивідуально-правовий статус та обов'язкові для виконання працівниками й учасниками цієї організації [3, с. 79].

На нашу думку, незважаючи на стан війни та спад економічного розвитку в Україні, сьогодні вкрай необхідно внести суттєві корективи і мати чітку, виважену стратегію розвитку фізкультури і спорту до 2030 року. При цьому, основною метою стратегії є створення таких умов, щоб спортом в Україні займалася половина громадян і не менше 90% дітей. При цьому, у зв'язку з

проведенням в Україні децентралізації, витратами грошових коштів, в тому числі і на соціальні програми повинні займатися громади на місцях. На наш погляд, робота над такою стратегією повинна бути відкритою. До її підготовки необхідно залучити всі регіони, спортивну громадськість і бізнес-структури, які на сьогодні займають левову частку у розвитку спорту в Україні.

Побудова такої реальної стратегії можливо на основі кардинального поліпшення спортивного права України, системного вдосконалення національного законодавства про спорт. А це обумовлює необхідність дослідження нагальних проблем спортивного права в нашій країні, виявлення «білих плям» і «чорних дірок», які є у нашому законодавстві в цій сфері та вироблення заходів щодо його вдосконалення. Цікаво, що перелік актуальних проблем спортивного права ніколи не може бути визнаний вичерпним. Кожен конкретний фахівець в цій області не тільки запропонує свій такий першочерговий перелік нагальних проблем спортивного права відповідно до своїх поглядів і оцінок, але і не цілком погодиться (або взагалі не погодиться) з аналогічними переліками інших фахівців, знайшовши багато в їх позиціях недоліків чи протиріч. Тому, не претендуючи на всеосяжність і ексклюзивну істинність нашого переліку, вважаємо обґрунтованим провести короткий перелік таких найбільш актуальних, на наш погляд, проблем, а саме: Необхідність проведення істотного вдосконалення та кодифікації законодавства України про спорт; Необхідність проведення кардинальної зміни ситуації зі спортивною складовою діяльності системи вищої професійної освіти; Рішення етичної і правової проблеми можливості допуску до спортивних змагань спортсмена, у якого виявлені проблеми зі здоров'ям, серйозно йому загрожують, але який претендує на участь в цих змаганнях під свою відповідальність; Необхідність врегулювання статусу та напрямків розвитку екстремальних видів спорту і спортивного туризму (джипінг, повнокontaktних видів єдиноборств та ін.); Необхідність законодавчого закріплення відстрочки або звільнення від призову на військову службу для професійних спортсменів, починаючи з певного рівня спортивних досягнень; Зміна державної політики щодо боротьби з корупцією в сфері спорту.

Як справедливо зазначають багато науковців та пересічних громадян, спорт став помітним суспільним явищем в ХХ столітті і не може відгородитися від соціально-економічних і політичних процесів. Знаковою подією останніх років стало проникнення в сферу спорту ринкових відносин і його комерціалізація. Фінансово-економічний статус спорту, спонсорство, ліцензійна діяльність несуть в собі серйозну небезпеку поширення корупції, трансформації ціннісних пріоритетів спорту. Корупція – це не тільки явище

українського спорту, але і всього міжнародного спортивного руху. Олімпійські ігри, перетворившись в найбільша подія планети, привертають увагу з точки зору корумпованості і не тільки в сфері футболу, приймаючи до уваги гучні корупційні скандали у цьому виді спорту.

Так, Спілка європейських футбольних асоціацій (УЄФА) понад 15 років переказувала кошти, призначені для Федерації футболу України (ФФУ), офшорній компанії Newport Management Limited, зареєстрованій на Британських Віргінських островах. Про це йдеться у статті Spiegel на основі отриманих внутрішніх документів УЄФА, передає DW [4].

Не можна не погодитися з думкою О. Залізко, яка зазначає, що у зв'язку з особливою системою органів в спортивній сфері варто звернути увагу на роль міжнародних неурядових спортивних організацій, які є помітними суб'єктами міжнародних приватних спортивних відносин і відіграють значну роль в регулюванні різних аспектів спортивної діяльності [5,32].

Сьогодні вкрай актуальним є необхідність боротьби з політизацією спорту. Необхідність істотного поліпшення, а по суті, створення нової системи наукового і технологічного, в тому числі матеріального забезпечення українського спорту. Необхідність регламентації статусу військово-спортивних клубів, що дозволило б зберегти спортивні школи, які ще започаткувалися за часів Радянського Союзу і інших аналогічних клубів, які необхідні для розвитку української держави та збереження її цілісності і незалежності.

Розвиток спорту, як засобу профілактики вживання наркотиків та алкоголю (особливо в дитячому та молодіжному середовищі). На думку фахівців, дитина, яка систематично захоплена заняттями спортом з самого раннього дитинства, до 15 років виробляє вже імунітет до тих шкідливих звичок, які сьогодні буквально спустилися на рівень 10-річних підлітків. На нашу думку, спорт дає величезні можливості для перевиховання важких підлітків, даючи їм можливість затратити енергію на щось соціально прийнятне і корисне, реалізувати свої здібності і можливості.

Також є актуальним в Україні створення і закріплення дієвого галузевого правового інституту захисту на міжнародному рівні інтересів України в області спорту і прав учасників спортивних правовідносин, як суб'єктів права.

Необхідність знаходження і законодавчого закріплення оптимальних форм процедур трансферів спортсменів, які мінімізують порушення або обмеження прав самих спортсменів, але при цьому мінімізують збиток законним інтересам спортивних клубів і команд. Необхідність більш чіткого врегулювання підстав та процедур розірвання трудового договору з ініціативи

професійних спортсменів і їх переходу з одного клубу в інший. Необхідність істотного вдосконалення правового регулювання діяльності спортсменів високого класу і професійних спортсменів, системи оплати праці та соціального захисту спортсменів.

Необхідність істотного вдосконалення системи підготовки кадрів і підвищення кваліфікації працівників сфери фізичної культури і спорту, в тому числі з питань менеджменту, маркетингу і права в галузі фізичної культури і спорту.

Розвиток спорту як засобу цивільно-патріотичного виховання дітей та молоді, в тому числі через популяризацію бойових мистецтв і військово-спортивних видів, проведення спортивних заходів, присвячених дням військової слави і пам'ятних дат України з давніх часів по наші дні.

Необхідність істотного поліпшення і розширення матеріально – технічної бази спорту, підвищення гарантій реалізації громадянами своїх прав на заняття спортом, забезпечення доступності спортивних майданчиків, споруд і приміщень для масового спорту.

Необхідність вдосконалення законодавства з метою додаткового врегулювання використання коштів обов'язкового соціального страхування для забезпечення функціонування профспілкових дитячо-юнацьких спортивних установ (можливість використання цих коштів на заробітну плату тренерсько-викладацького складу зазначених установ, оренду спортивних споруд, навчально-тренувальний процес, участь в змаганнях, придбання спортивного інвентарю та спортивного обладнання та ін.).

Необхідність підвищення ефективності боротьби з вживанням допінгу в спорті з одночасним підвищенням гарантій виключення помилки у визначенні факту вживання допінгу і виключення необґрунтованого притягнення спортсменів до відповідальності. Необхідність законодавчого підвищення ролі і відповідальності держави в сфері фізичного розвитку і оздоровлення нації, підвищення і чіткої регламентації персональної відповідальності чиновників федерального і регіональних органів виконавчої влади в галузі спорту за стан справ в цій галузі. Ми розуміємо, що кожна з вищенаведених позицій гідна окремого дослідження та різних дискусій, які зможуть допомогти знайти шляхи розвитку спортивного права в Україні, що з рештою принесе Україні тільки розвиток не тільки в економічному напрямку, але і в національному.

Слід зазначити, що сьогодні є актуальним питання щодо викладання у вищих учбових закладах такої навчальної дисципліни, як спортивне право. Так, зокрема вчені Є. Харитонова та О. Харитонова зазначають, що при розробці програми навчальної дисципліни «Спортивне право» необхідно

активно запроваджувати досвід іноземних країн, у вищих навчальних закладах яких вже багато років успішно викладається ця дисципліна [6].

Приймаючи до уваги вищевикладене, можна зробити висновок, що розвиток спорту та визначення напрямів його розвитку в Україні потребують негайного вирішення низки проблем, зокрема, які ми висловили у цій статті та прийняття відповідних нормативних документів, які змогли би забезпечити їх реалізацію. На нашу думку, під час проведення рекодифікації цивільного законодавства, необхідно чітко визначити всі питання, які необхідно для регулювання правовідносин, в першу чергу у сфері приватного права, які виникають у сфері спорту між суб'єктами права, які дали б змогу регулювати та захищати права та інтереси фізичних та юридичних осіб, які мають відношення та приймають участь у розвитку спорту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Спорт для інвалідів: які варіанти для людей з обмеженими можливостями є на Закарпатті, режим доступа: <https://invak.info/intervyu/sport-dlya-invalidiv-yaki-varianti-dlya-lyudej-z-obmezhenimi-mozhlivostyami-ye-na-zakarpatti.html>.
2. Гасюк І.Л. Механізми державного управління фізичною культурою та спортом в Україні: автореф. дисерт. док. наук. з держ. управ., 25.00.02/Гасюк Ігор Леонідович, Нац. акад. держ. управ. при Президентові України. К.-2013. с.39
3. Майданик Р.А. Локальні акти в цивільному праві України: поняття, природа, класифікація / Р.А. Майданик [Електронний ресурс]. – Режим доступа : [file:///D:/Downloads/bmju_2011_10_15%20\(3\).pdf](file:///D:/Downloads/bmju_2011_10_15%20(3).pdf).
4. Футбольний скандал: УЄФА перевела мільйони євро на офшори Суркіса. Режим доступа: <https://www.ukrinform.ua/rubric-sports/2775661-futbolnij-skandal-uefa-perevela-milijoni-evro-na-ofsori-surkisa.html>.
5. Залізко О.М., Вирішення спорів, що виникають з міжнародних приватних спортивних відносин спортивним арбітражним судом. Дисерт. кан. Юрид. наук., 12.00.03. К., 2018. Режим доступа: http://scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/31d/dis_Zalizko%20O.M..pdf?fbclid=IwAR0Nj-HqFi-G4dst-O76QjUc24SLmQ9JLxcie3aRMT4u-MQWDW7cYrKfy9o
6. Спортивне право: бути чи не бути в переліку юридичних дисциплін. Режим доступа: <http://yur-gazeta.com/publications/events/sportivne-pravo-buti-chi-ne-buti-v-pereliku-yuridichnih-disciplin.html>

Ключові слова: концепція, спортивні правовідносини, спортивне право, права спортсменів, спортивні змагання.

Keywords: concept, sport legal relationship, sport law, athletes rights, sport competitions

Мануйлова Катерина Вікторівна,
*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та
європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ШКОДУ, ЗАПОДІЯНУ ПРИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ, ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ ДЖЕРЕЛОМ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ

На сьогоднішній день неможливо уявити життя людини без використання досягнень науково-технічного прогресу. Розвиток науки та техніки неминуче призводить до істотного збільшення кількості випадків заподіяння шкоди в результаті появи і поширення нових шкідливих факторів: розвиток видів транспорту, використання нових видів енергії, шкідливих технологій і виробництв тощо.

Використання в різних видах діяльності людини об'єктів, повний контроль над якими виходить за межі його здібностей та можливостей, породжує небезпеку, ризики та загрози і обумовлює природу гострих проблем цивільно-правового регулювання. Діяльність людини і використання ним об'єктів, пов'язаних з підвищеною небезпекою заподіяння шкоди, коли традиційні принципи і умови покладання цивільно-правової відповідальності виявляються неефективними або застосовуються з застереженнями і обмеженнями, обумовлюють пошук нових форм, методів та моделей правового регулювання [1].

Транспортні засоби у багатьох правопорядках визнаються як джерело підвищеної небезпеки. Причому широта спектра видів транспортних засобів, щодо яких діють правила про підвищену відповідальність їх власників за заподіяну при експлуатації даних засобів шкоду, така, що в нього в деяких правопорядках включаються як велосипеди і мопеди, так і залізничний рухомий склад, а також повітряні та морські судна.

Як правило, в більшості правопорядків відповідальність за шкоду, заподіяну транспортним засобом, ґрунтується на засадах об'єктивної відповідальності – незалежно від вини власника джерела підвищеної небезпеки або за принципом презумованої вини, коли вона може бути спростована обґрунтуванням наявності вини потерпілого або третіх осіб, а також посиленням на обставини непереборної сили. Однак в цьому ряду є винятки, коли відповідальність за шкоду, заподіяну транспортним засобом, як джерелом підвищеної небезпеки, будується відповідно до принципу вини. До останньої групи правопорядків відносяться Англія і Бельгія. В інших країнах Західної Європи відповідальність в даній сфері регулюється, зазвичай,